AIŠKINAMASIS RAŠTAS
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS ASMENŲ, SLAPTA BENDRADARBIAVUSIŲ SU BUVUSIOS SSRS SPECIALIOSIOMIS TARNYBOMIS, REGISTRACIJOS, PRISIPAŽINIMO, ĮSKAITOS IR PRISIPAŽINUSIŲJŲ APSAUGOS ĮSTATYMO NR. VIII-1436 PAPILDYMO 8^1 STRAIPSNIU ĮSTATYMO PROJEKTO

1. **Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai:**

Įstatymo projektu siekiama nustatyti aiškią teisinę galimybę nuo 2026 m. sausio 1 d. viešai atskleisti informaciją apie asmenis, kurie buvo užregistruoti kaip slapta bendradarbiavę su buvusios SSRS specialiosiomis tarnybomis, įrašyti į įskaitą, tačiau neprisipažino. Projekto esmė – įtvirtinti istorinį ir teisinį skaidrumą, užtikrinant visuomenės teisę žinoti apie asmenis, kurie, bendradarbiaudami su okupaciniu režimu, galėjo daryti įtaką valstybės gyvenimui, tačiau neprisipažino ir nepasinaudojo įstatymo garantuota apsauga.

Privalome sukurti aiškią ir skaidrią teisinę bazę asmenų, slapta bendradarbiavusių su SSRS specialiosiomis tarnybomis, duomenų atskleidimui. Šia pataisa prisidėsime prie istorinės atminties atkūrimo ir visuomenės pasitikėjimo stiprinimo valstybės institucijomis.

Šiuo metu galiojanti teisinė situacija yra nesąžininga ir prieštarauja teisingumo principui – asmenys, kurie sąžiningai prisipažino apie slapto bendradarbiavimo faktą su buvusios SSRS specialiosiomis tarnybomis, yra įrašyti į įskaitą, o jų duomenys įslaptinti 75 metams, tuo tarpu tie, kurie neprisipažino, iš esmės išvengia ne tik moralinės atsakomybės, bet ir tolesnio teisinio ar visuomeninio įvertinimo. Tai sudaro situaciją, kurioje nuoširdumas ir prisipažinimas yra faktiškai „nubaudžiami“ duomenų apribojimu, o tylėjimas – „apdovanojamas“ visišku konfidencialumu. Tokia padėtis kompromituoja liustracijos proceso esmę ir pažeidžia visuomenės teisę žinoti.

Pataisos tikslas – užtikrinti visuomenės teisę žinoti, stiprinti istorinį teisingumą, bei išsklaidyti nepagrįstas abejones dėl selektyvaus duomenų slėpimo.

Įstatymo įgyvendinimas leis: išskaidrinti istorinį kontekstą, didinti piliečių pasitikėjimą teisine valstybe, skatinti atsakingą požiūrį į praeities totalitarinių režimų veikimą.

2. **Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai:**

Įstatymo projektą parengė Seimo narys Remigijus Žemaitaitis.

3. **Kaip šiuo metu yra teisiškai reglamentuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai:**

Šiuo metu užregistruotų, bet neprisipažinusių ir įrašytų į įskaitą asmenų statusas iki šiol liko neaiškus – jiems netaikomas prisipažinusiųjų reglamentavimas, tačiau jų duomenys de facto lieka neatskleisti, nes įstatymas nenumato jų paviešinimo tvarkos. Taigi susidaro situacija, kurioje prisipažinę asmenys yra įslaptinami, o neprisipažinę išlieka apsaugoti be jokios atsakomybės ar visuomeninio įvertinimo.

4. **Kokios siūlomos naujos teisinio reglamentavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama:**

Įstatymo projektu siekiama nustatyti aiškią ir nedviprasmišką teisinę galimybę nuo 2026 m. sausio 1 d. viešai atskleisti informaciją apie asmenis, kurie buvo užregistruoti kaip slapta bendradarbiavę su buvusios SSRS specialiosiomis tarnybomis, įrašyti į įskaitą, tačiau neprisipažino. Tokia nuostata leis užtikrinti istorinį skaidrumą ir atkurti teisingumo principą – atskirti tuos, kurie prisiėmė atsakomybę ir bendradarbiavo su valstybe, nuo tų, kurie šia galimybe nepasinaudojo ir iki šiol išlieka teisiškai neįvardyti visuomenės akivaizdoje.

5. **Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta:**
   Priėmus įstatymo projektą neigiamų pasekmių nenumatoma.
6. **Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai:**
   Įstatymas įtakos korupcijai ir kriminogeninei situacijai neturės.
7. **Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai:**
   Poveikio neturės.
8. **Ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams:**
   Neprieštarauja.
9. **Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios:**
   Papildomai nieko keisti nereikės.
10. **Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka:**

Įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai atitinka visas teisės aktų nuostatas.

11. **Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus:**

Įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus.

12. **Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia Įgyvendinamųjų teisės aktų, - kas ir kada juos turėtų priimti:**
   Lietuvos Respublikos Vyriausybė.
13. **Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais):**
   Papildomų lėšų neprireiks.
14. **Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados:**
   Nėra.
15. **Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis:**
   „duomenų išviešinimas neprisipažinus“.
16. **Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai:**
   Nėra.

Teikia: